

Βιβλιοκριτική Books review

Δημήτρης Ν. Καρτάκις
Νευρολόγος-Ψυχίατρος

Ψυχιατρείο Χανίων. Η ίδρυση και η εξέλιξή του Πως το έζησα από το 1964 έως το 1985

Έκδοση Ιατρικού Συλλόγου Χανίων, Χανιά 2006

Τα βιβλία και οι μελέτες που πραγματεύονται την ιστορία και την εξέλιξη των ψυχιατρικών ιδρυμάτων στη χώρα μας είναι ελάχιστα. Το βιβλίο του Δ. Καρτάκι είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτο, καθώς μας επιτρέπει να ακολουθήσουμε την πορεία ενός από τα παλαιότερα ψυχιατρικά ιδρύματα, προσφέροντας τόσο τεκμήρια και περιγραφές όσο και την αφήγηση της προσωπικής του συμβολής, στην προσπάθεια στερώσεως της θεραπευτικής λειτουργίας του ιδρύματος.

Ένα πρώτο Φρενοκομείο Χανίων ιδρύθηκε στα Χανιά το 1900, από τη νεοσυσταθείσα Κρητική Πολιτεία, προκαλώντας και τις αντιδράσεις των περιοίκων. Καταργήθηκε ένα χρόνο αργότερα, αφού δέχθηκε ένα μικρό αριθμό ασθενών.

Το Άσυλο Φρενοβλαβών Σούδας ιδρύθηκε, πάλι από την Κρητική Πολιτεία, το 1910 και, όπως τονίζει ο Δ. Καρτάκις, ο σκοπός του ήταν μάλλον η ανακούφιση του κοινωνικού συνόλου παρά η θεραπεία των ασθενών. Μετονομάστηκε σε «Δημόσιο Ψυχιατρείο Σούδας» το 1925, με δύναμη 150 κλινών, και τη δεκαετία του 1930 μεταστεγάστηκε σε καταλληλότερο κτήριο, αλλά πάντα με πολλές και τραγικές κτηριακές και λειτουργικές ατέλειες, σε βάρος των ασθενών. Με τον αναγκαστικό νόμο 965/1937 οργανώθηκε σε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, με δυναμικότητα 330 κλινών. Αργότερα, οι κλίνες αυξήθηκαν σε 550, για να μειωθούν το 1982 σε 400. Οι συνθήκες νοσηλείας για μεγάλο διάστημα δεν είχαν τίποτα το θεραπευτικό, ενώ το ιατρικό προσωπικό αποτελούσαν, αρχικά, γενικοί γιατροί. Μόλις το 1949 διορίστη-

κε ένας νευρολόγος ψυχίατρος (Αγ. Χατζηλιάς), ενώ ο συγγραφέας διορίστηκε ως επιμελητής το 1964 και παραιτήθηκε το 1967. Εκτός από την προϊστάμενη, το σύνολο του νοσηλευτικού προσωπικού ήταν ανεκπαιδευτοί πρακτικοί νοσοκόμοι. Ο Δ. Καρτάκις επανήλθε το 1970 ως διευθυντής της Ψυχιατρικής Κλινικής, αφού για ένα διάστημα τη διεύθυνση είχε αναλάβει ο Γιάννης Μαντωνάκης. Οι κακές συνθήκες νοσηλείας έκαναν απαραίτητη την κατασκευή του νέου (του σημερινού) νοσοκομειακού συγκροτήματος, με εξειδικευμένη μελέτη και σύγχρονες προδιαγραφές, το οποίο εγκαινιάστηκε το 1971. Ο συγγραφέας αναφέρει τα θετικά αποτελέσματα από τις προσπάθειες εκπαίδευσης του προσωπικού και αποφυγής της συσσώρευσης χρόνιων αρρώστων, με οδηγίες προς τις οικογένειες και την επαφή με τους γιατρούς της περιοχής τους. Η διαίρεση των τμημάτων, ανάλογα με την κατάσταση των νοσηλευόμενων ασθενών, η απασχόληση και η ψυχαγωγία τους προκρίθηκαν ως μέτρα ενίσχυσης του θετικού αποτελέσματος. Ως το 1976 ο συγγραφέας ήταν ο μόνος ψυχίατρος του ιδρύματος, εκτελώντας τα θεραπευτικά του καθήκοντα και προσπαθώντας να προωθήσει τα οργανωτικά/διοικητικά ζητήματα. Το 1976, η άφιξη από το ΨΝ Αττικής δύο ομάδων, 30 και 40 χρόνιων ασθενών, έκανε ορατό τον κίνδυνο μετατροπής του ιδρύματος σε άσυλο-αποθήκη ανθρώπων. Μόλις το 1976 εργάστηκε στο ίδρυμα δεύτερος ψυχίατρος και μετά το 1980, 3-4 ψυχίατροι, αλλά και αγροτικοί γιατροί. Ο συγγραφέας, που συνταξιοδοτήθηκε το 1985, περιγράφει τις προσπάθειες βελτίωσης της λειτουργίας του Δημόσιου Ψυχιατρείου Σούδας σε μια εποχή όχι και τόσο μακρινή από τη σημερινή και δείχνει ότι τίποτα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς επιμονή και εμπνευσμένη προσωπική εργασία. Επίσης, ότι η ικανοποιητική λειτουργία ενός ιδρύματος εξαρτάται από τη συνεργασία πολλών παραγόντων, κοινωνικών,

οργανωτικών, οικονομικών και προσωπικών, γεγονός που καθιστά αυτό το λειτουργικό σύνολο ιδιαίτερα εύθραυστο.

Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου, ο Δ. Καρτάκις εκφράζει τη γνώμη ότι η διακοπή της λειτουργίας του ΨΝ Χανίων το Φεβρουάριο 2006 ήταν ανατιολόγητη και αντιφατική.

Δημήτρης Ν. Πλουμπιδής

Αναπλ. Καθηγητής Ψυχιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Dimitris N. Kartakis

Neurologist-Psychiatrist

Psychiatric hospital of Chania (Crete)

Its foundation and evolution

My experience from 1964 to 1985

Edition of the Medical Board of Chania, 2006

A first psychiatric asylum was founded in Chania in 1900 and a second one in 1910. This second one evolved to the psychiatric hospital of Crete from 1925 to 11 February 2006, date of interruption of the admissions in the psychiatric hospital and distribution of the staff in out door units and psychiatric units in general hospitals.

The hard conditions of care for a long period of time and the efforts to improve the buildings, the staff and the methods of care are described in this book.

Dim. Ploumpidis

Assoc, Professor of Psychiatry University of Athens

Ανδρέας Παπανικολάου και συνεργάτες

Μετάφραση-Επιμέλεια: Αζαρίας Καραμανλίδης

Οι Αμνησίες

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης,

Ηράκλειο 2007

ISBN 978-960-524-249-7

Η ελληνική έκδοση του βιβλίου «Οι Αμνησίες» (The Amnesias: A Clinical Textbook of Memory Disorders, Oxford University Press, 2006), του Ανδρέα Παπανικολάου και συνεργατών, δεν μπορεί παρά να

αποτελεί ένα σημαντικό εκδοτικό γεγονός. Πολύ περισσότερο όταν το βιβλίο πραγματεύεται το κεντρικό και πάντα επίκαιρο θέμα της μνήμης (εκ του μέμονα, μέμνημαι: διανοούμαι, προτίθεμαι, επιθυμώ πολύ/ λατ. *memini*: αναμιμνήσκομαι, ενθυμούμαι/ αρχ. *ινδ. manas*: αίσθησις, νους). Ο Ανδρέας Παπανικολάου, καθηγητής κλινικών νευροεπιστημών στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Τέξας στο Χιούστον, είναι διεθνώς αναγνωρισμένος για τις έρευνες του που αφορούν στην πλαστικότητα των εγκεφαλικών διεργασιών και στην απεικόνιση των νοητικών λειτουργιών, κυρίως με τη μέθοδο της μαγνητοεγκεφαλογραφίας. Η ευρυμάθεια, σοβαρότητα και εμβρίθεια του Ανδρέα Παπανικολάου στα θέματα των ανώτερων νοητικών και γλωσσικών λειτουργιών, ειδοποιών χαρακτηριστικών του ανθρώπου, είναι γνωστή. Η κατάρτιση που διαθέτει του επιτρέπει να υπερβεί τον κίνδυνο εκπόνησης απλά και μόνο ενός επιπλέον συγγράμματος στο ήδη υπάρχον πλήθος βιβλίων, από μονογραφίες μέχρι εκτενείς πολυ-συγγραφικούς τόμους, σχετικά με τη μνήμη και τις διαταραχές της. Ιδιαίτερα μάλιστα για την ελληνική επιστημονική πραγματικότητα έρχεται να συμπληρώσει ένα κενό στην περιορισμένη σχετική βιβλιογραφική παραγωγή. Το συλλογικό αυτό έργο πλαισιώνεται από ένα επιτελείο 16 εξαιρετικών συνεργατών, Ελλήνων και Αμερικανών. Εντούτοις, η συνοχή του βιβλίου διατηρείται ακέραια, αφού ο Ανδρέας Παπανικολάου συμμετέχει στη συγγραφή και επιμέλεια του συνόλου των κεφαλαίων.

Η ανάπτυξη του υλικού του βιβλίου σε δύο διακριτούς άξονες, το θεωρητικό και τον κλινικό, επιτρέπει στον αναγνώστη να σχηματίσει μια εναργή εικόνα του θέματος. Στα πρώτα δύο κεφάλαια του βιβλίου γίνεται μια εξαιρετική συνοπτική παρουσίαση των διαφόρων τύπων της μνήμης, αποσαφηνίζονται σύνθετα φαινόμενα και εννοιολογικές κατασκευές και περιγράφονται οι νευροβιολογικοί και νευροφυσιολογικοί πιθανοί εγκεφαλικοί μηχανισμοί των διαφόρων μνημονικών λειτουργιών, όπως η κωδικοποίηση, η πλαγίωση και η ανάκληση των αναμνήσεων. Ακολουθούν εννέα κεφάλαια όπου αναπτύσσονται αναλυτικά όλα τα σημαντικά σύνδρομα αμνησίας όπως αυτά εκδηλώνονται στην κλινική πράξη, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα διαταραχών που εκτείνεται από τα νευροεκφυλιστικά νοσήματα, τις τραυματικές κακώσεις και τις αγγειακές βλάβες, μέχρι την παροδική καθολική αμνησία και τις ψυχογενείς διαταραχές της μνήμης. Η ομοιογενής διάρθρωση των κεφαλαίων

ων αυτών περιλαμβάνει τη λεπτομερή κλινική περιγραφή κάθε συνδρόμου μέσα από αντιπροσωπευτικά περιστατικά, τις νευροψυχολογικές δοκιμασίες που χρησιμοποιούνται για την εκτίμησή τους, την επιδημιολογία και τους προδιαθεσικούς παράγοντες, τη διαφορική διάγνωση, την παθοφυσιολογία κάθε συνδρόμου, την πρόγνωση και θεραπεία τους, για να καταλήξει σε συμπερασματικά σχόλια που αφορούν κυρίως στις επιπτώσεις της διαταραχής στη λειτουργία της μνήμης. Στο καταληκτικό κεφάλαιο του βιβλίου, που τιτλοφορείται «Σημειώσεις για μια θεωρία της μνήμης», ο Ανδρέας Παπανικολάου, αντί να προτείνει μια ενιαία θεωρία της μνήμης, «κάνει απλώς νύξεις για τη φύση των προϋποθέσεων μιας τέτοιας θεωρίας» βασιζόμενος στη σημασία των φαινομένων της αμνησίας που επισκοπήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Το εγχειρίδιο ολοκληρώνεται με ένα ιδιαίτερα κατατοπιστικό παράρτημα των συχνότερα χρησιμοποιούμενων νευροψυχολογικών δοκιμασιών και με εκτενή βιβλιογραφία.

Η γραφή με σαφήνεια, η σύγχρονη ερευνητική τεκμηρίωση και η έμφαση κυρίως στα εμπειρικά δεδομένα και λιγότερο στις θεωρητικές κατασκευές, καθιστούν το βιβλίο κατάλληλο για εκπαιδευτική χρήση στους φοιτητές της Ψυχολογίας και των νευροεπιστημών και στους ειδικευόμενους στη Νευρολογία και την Ψυχιατρική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν απευθύνεται και στους ειδικούς που ασχολούνται με τη μνήμη και τους νευροψυχιάτρους γενικότερα. Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι η εξαιρετικά επιμελημένη έκδοση από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, η ιδιαίτερα προσεγμένη γλώσσα και η χρήση ενιαίας και δόκιμης ορολογίας στην Ελληνική, συμβάλλουν αποφασιστικά στην ευαναγνωστότητα του εγχειριδίου.

Θωμάς Παπαρρηγόπουλος
Επίκ. Καθηγητής Ψυχιατρικής Πανεπιστήμιο Αθηνών

Andrew Papanicolaou et al

Translation-Editing: Azarias Karamanlidis

The Amnesias

Panepistimiakes Ekdoseis Kritis, Irakleio 2007

ISBN 978-960-524-249-7

The Greek edition of "The Amnesias" by Andrew Papanicolaou and collaborators is of special impor-

tance for the Greek scientific readership. Andrew Papanicolaou, professor of Clinical Neurosciences at the University of Texas, Houston, is well-known for his research on brain plasticity and functional brain imaging through magnetoencephalography. His sound and in-depth knowledge of higher cognitive and linguistic functions guarantees the uniqueness of this work on memory and its disturbances. Despite being a collective work, sixteen Greek and American scientists collaborated in this effort, the book has a special coherence due to Papanicolaou's participation in every chapter. The book's material is developed along two distinct axes, a theoretical and a clinical one, which allows for a clear perspective on the subject. The first two chapters provide a concise and comprehensive account of the different types of memory, clarify complex phenomena and constructs, and putative cerebral mechanisms of memory are described. In the following nine chapters all major amnesia syndromes are covered in a consistently organized way: description of the clinical syndrome through the presentation of representative cases, pertinent neuropsychological diagnostic assessment, epidemiological features and predisposing factors, differential diagnosis, pathophysiology of the syndrome, prognosis and treatment. The full range of disorders from degenerative disease of the brain, traumatic injury, and stroke to transient global amnesia and psychogenic amnesia is included. In the final chapter, "Notes for a theory of memory", Andrew Papanicolaou provides a theoretical framework within the working hypotheses on memory that are widely accepted nowadays. The textbook ends with a very useful "Appendix of Neuropsychological Tests" and an extensive number of important and up-to-date references. The clarity of writing, state-of-the-art documentation and emphasis on empirical facts rather than theoretical constructs, make this user-friendly handbook a highly recommended companion for students in psychology and cognitive neurosciences, residents in neurology and psychiatry, as well as for memory researchers and neuropsychiatrists. Last but not least, the elegant and diligent Greek edition definitely contributes to the success of the book.

Thomas Paparrigopoulos
Ast. Professor of Psychiatry University of Athens